

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 12— K
pol leta . . . 6—
četrt leta . . . 3—
posamezna številka po 30 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana,
razpise služb je plačati po 40 vin. za
vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg
poštne št. 30 K.

Telefon uredništva
št. 118.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 50 vin.
. . . dvakrat . . . 40
. . . trikrat . . . 30
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 20 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne
stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Izdanje brošure »Načrt preustrojitve
šolstva in narodne vzgoje«, ki smo jo pri-
ložili zadnji številki, nam je provzročilo
stroške, ki daleč presežajo proračun in
materialno moč našega lista. Skrbeti mo-
ramo, da se pomaknemo nazaj v normalni
tir. V ta namen skrčimo izdanje »Učit. To-
variša« v toliko, da izide 11. štev. danes
teden, skupno 12. in 13. štev. pa razpošlje-
mo dne 28. t. m., torej po 14 dnevnem pre-
sledku. Toliko v znanje vsem, da se izog-
nemo eventualnim reklamacijam. To ob-
vestilo naj služi v ravnanje onim, ki hočejo
nujne zadeve pravočasno objaviti v listu.
K načrtu šolskega zakona.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani,

r. z. z. o. z.

Vabilo

na

XVI. redni občni zbor,

ki bo

dne 25. marca 1919 ob 10. uri dopoldne
v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.*

Dnevni red:

1. Poročilo upravnega sveta o združnem
poslovanju.
2. Poročilo upravnega sveta o računskem
zaključku za leto 1918.
3. Poročilo nadzorstva o računskem zak-
ljučku in poslovanju upravnega sveta.
4. Predlog upravnega sveta o razdelitvi
čistega dobička.
5. Volitev v upravni svet.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

*) Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se
skliče s tem pol ure pozneje drugi občni zbor
v istem prostoru in z istim dnevnim redom, ki je po
§ 31. združnih pravil sklepčen ob vsakem številu
zadružnikov.

K načrtu šolskega zakona.

V načrtu šolskega zakona, ki v brošuri
»Načrt preustrojitve šolstva in narodne
vzgoje« — priloženi zadnji številki naše-
ga lista — obsega strani 30 do 59, je treba
izvesti nastopne dostavke, oziroma korek-
ture:

K § 4. (stran 31.) končni dostavek:
Metoda pri pouku je prosta, a vedno v
soglasju z novjšimi metodiškimi znan-
stvenimi pridobitvami.

K § 8. (stran 32.) dostavek k prvemu
odstavku: Učna snov se bolj pogloblja v
kakovosti, nego se razteza po obsegu.

K § 10. (stran 33.) dostavek k prvemu
odstavku: . . . učni načrti, a v nobenem
šolskem letu se ne sme z neobveznimi
predmeti vred počevati nad 24 ur.

Koncem istega § nov odstavek: Kjer
je le mogoče, naj se uvede nerazdeljen
dopoldanski pouk.

K § 13. (stran 34.) dostavek: . . . za
dobo 3 let. Imeti mora najmanj 10 služben-
nih let.

K § 16. (str. 35.) dostavek k zadnjemu
odstavku: . . . za dobo 3 let. Imeti mora
najmanj 10 službenih let.

K § 26. (stran 39.) v zadnjem odstav-
ku pride med besedo mlajše in med be-
sego učne beseda samske, torej: . . . mlaj-
še samske učne osebe . . .

K § 52. (ne 25.; stran 48.): Izobraže-
vališča (namesto izobraževališče).

K § 53. (ne 52.1 ista stran): Prva vr-
sta se mora glasiti pravilno: Izobrazba
učiteljskih oseb se vrši ločeno . . .

Te popravke naj vsakdo sam izvrši v
brošuri na robu.

O učnih načrtih za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

II.

UČNI NAČRT ZA POUK V PRIRODO- SLOVJU.

Sestavila dr. Tomaz Romih in Maks
Hočevar.

Učni smoter.

Znanje najvažnejših prirodoslovnih in
kemičnih pojavov na podlagi opazovanja,
izkušnje in poizkusa s posebnim ozirom
na njih praktično uporabo.

Prvi razred.
(Dve tedenski uri.)

Občna svojstva teles: Prostornost in
neprodornost, lunknjavost, mehanična de-
ljivost, zveznost, prijemnost.

Kapljivo tekoča telesa: Znaki kapljivo
tekočih teles. Prevajanje tlaka v tekoči-
nah. Gladina, Hidrostatični tlak. Občujoče
posode. Lasovitost.

Plini: Znak plinov. Tehtanje zraka.
Tlakomer. Natega.

Težnost: Smer zemeljske težnosti.
Teža, enota teže. Specifična teža in rela-
tivna gostota. Gibanje in njegovi znaki.
Sila; njeno prijemališče, smer in kolkost.
Enakomerno gibanje. Predočevanje sil s
pomočjo dajic.

Toplota: Občutek toplote, tempera-
tura, izprememba vsebine teles zaradi to-
plote, termoskop, termometer. Množina
toplote, specifična toplota. Pretvorba
skupnosti, zgoščevanje hlapov in par,
prekapanje. Prevajanje toplote, osnovni po-
izkusi o žarenju toplote. Izvori toplote.
Vrednost raznih goril.

Vetrovi.

Zračna vlažnost, rosa, megla, dež.
Magnetizem: Prirodni in umetni mag-
neti, magnetne igle, vzajemno delovanje
magnetnih polov. Magnetenje po razde-
litvi in z drgnenjem. Zemeljski magne-
tizem. Magnetni odklon in naklon (pono-
vitev sem spadajočih astronomskih poj-
mov.) Busola.

Elektrika: Elektrizovanje z drgne-
njem in po podelitvi. Elektrovodi. Poziti-
vna in negativna elektrika. Elektroskop.
Kje se elektrika razprostira. Delovanje
elektrike na oseh. Elektrizovanje po raz-
delitvi. Najvažnejše priprave za zbujanje
in nabiranje elektrike. Blisk in grom. Stre-
lovodi.

Zvok: Izvor zvoka in kako se širi;
hitrost zvoka, vrste zvokov.

Svetloba: Izvori svetlobe in kako se
svetloba širi. Hitrost svetlobe. Senca, lu-
nine izpremembe, mrki, temna sobica.

Drugi razred.
(Dve tedenski uri.)

Najvažnejše skupine iz neorganske
kemijske s posebnim ozirom na praktično
uporabo.

Galvanski členi, galvanski tok, gal-
vanska baterija. Toplotni in svetlobni
učinki galvanskega toka. Elektroliza. Gal-
vanoplastika. Magnetni učinki galvanske-
ga toka. Morseev brzjav. Vztrajnost. Se-
stavljanje in razstavljanje gibanj in sil.

Težišče. Položaj teles; stalnost polo-
žaja teles. Vzvod. Tehtnice. Skripec. Vre-
teno. Delo sil. Ovire gibanja. Arhimedov
zakon. Določevanje specifične teže z opa-
zovanjem vzgona.

Plavanje. Gostomeri z lestvico. Na-
vadna sesalka. Tlakovna sesalka. Vozna
brizgalnica. Zračne sesalke. Zrakoplav.

Jakost in višina tonov; lestvica tonov.
Zveneče strune, palice in plošče. Glasbene
vilice, piščali. Jakost zvoka. Rezonanca
(sozvočenje). Odboj zvoka, jek, odmev.

Jakost in odboj svetlobe. Ravna in
kroglasta zrcala. Lom svetlobe. Prehod
svetlobe skozi plošče in prizme. Razkroj
svetlobe v njene sestavine. Mavrica.

Tretji razred.
(Dve tedenski uri.)

Najvažnejše skupine iz organske ke-
mije s posebnim ozirom na praktično upo-
rabo.

Magnetni in električni navod. Dima-
nov stroj. Elektromotor. Telefon. Mi-
krofon.

Strmina. Klin. Vijak.
Vrste gibanja. Prosti pad. Nihalo.
Navpični met kvišku, vodoravni in pošev-
ni met. Centrifugalna in centripetalna sila.
Udar trdnih teles.

Napetost hlapov in par. Parni stroj.
Manometer. Mariottov zakon.

Cloveško glasiló. Uho.
Optične leče in po teh nastale slike.
Fotografična kamera. Oko in vid; akomo-
dacija, očala, vidni kot, lupa, mikroskop.
Stereoskop. Skioptikon. Daljnogledi.

Ponovitev osnovnih pojmov iz astro-
nomije. Prva orientacija na zvezdnatem
nebu. Mesec in njegovo gibanje. Gibanje
solнца na zvezdnatem nebu.

Četrti razred.
(Dve tedenski uri.)

Ponovitev in poglobitev vse že ob-
ravnavane snovi s posebnim ozirom na
enostavne stroje, gibanja in sile, izpopol-
njeno z enostavnimi računi iz vseh de-
lov obravnavane stvarine.

Pojm mehanične energije.
izprememba mehanične energije v to-
ploto. Eksplozivni motorji. Sklepna ponovi-
tev astronomičnih pojavov in njih razlaga
po Kopernikovem sistemu.

Pripombe.

V prirodoslovnem pouku naj si učenci
ne pridobijo le pozitivnega znanja, temveč
naj se nauče tudi pravilno rabiti svoje ču-
te, da bodo natanko opazovali prirodne
pojave in na podlagi lastnih opazovanj de-
lali pravilne sklepe.

Kadarkoli mogoče, naj tvori izhodi-
šče za dotično obravnavo prirodni pojav,
lastna izkušnja obravnava ali priidni.

Poizkus bodi enostaven, prepričeval-
en in izvršen tako, da ga lahko opazujejo
vsí učenci.

Izogibati se je zlasti poizkusov, ki se
le redkokdaj posrečijo, in takih, ki služijo
bolj v zabavo nego v pouk. Poizkusi na
tej stopnji naj imajo praviloma le kvalita-
tiven značaj.

Pri poizkusih naj po zmožnosti sode-
lujejo tudi učenci.

HREN:

Preustrojitev šolskih knjižnic.

Bivša avstrijska država je bolehalo na
mnogih boleznih. Eno izmed najhujših je
bil njen birokratizem. Nihče ne more tr-
diti, da bi se ne bile v njej porajale zdrave,
moči in življenja polne ideje. Često se je
poprijela teh idej. A ko so prišle v njene

roke — so postale mrtve. Birokratizem jih
je dobil v roke ter jih zabarikadiral s pred-
pisi in naredbami. Že v zibelki jim je dal
težke okove, da niso mogle rasti in se raz-
vijati, ampak so hirale in životarile kot
nestvori in potvore.

To smo občutili v vseh panogah jav-
nega življenja, najbolj pa pri šolstvu.
Oglejmo si za danes šolske knjižnice!

Šolske knjižnice imajo namen zbuditi
mladini veselje do čitanja, širiti obzorje in
blažiti srce. Kaj bi se bilo lahko doseglo z
njimi, ko bi zdrava ideja ne bila prišla v
roke okostenelim birokratom! Široke pla-
sti ljudstva bi danes zavzemale drugačno
stopnjo splošne naobrazbe, nego jo zavze-
majo sedaj. Knjiga bi se priljubila otroku
in bi ga spremljala vse življenje kot dobra
prijateljica in svetovalka, mu bistrila um in
blažila srce. Saj ne more nihče tajiti, da
ima zlasti naša mladina posebno veselje
do čitanja knjig. Samo eno je potrebno!
Mladini je treba dati pravega čtiva, neli
primernege. Samo voditi jo je treba prve
čase; vse drugo stori potem naravni na-
gon njene vedoželjnosti.

V odredbah so bila kaj lepa navodila
glede šolskih knjižnic. Vsaka šola bi si jih
morala nabaviti, in učitelj bi moral knjige
cenzurirati in sortirati po stopnjah. Knjige
pa plačajo krajni šolski sveti. — Koliko
smisla so imeli krajni šolski sveti za te
stvari v splošnem, o tem bi lahko zapel
marsikak tovariš žalostno pesem iz lastne
izkušnje. Saj se je obravnavalo to važno
vprašanje v naših prejšnjih razdrapanih
strankarskih razmerah tudi s strankarsko
politiškega stališča. Učitelj je bil, recimo,
za »Zvonček«, župnik pa za »Vrtec«. In
tako je prišlo, da ni dobila šol. knjižnica
ne enega, ne drugega. Nadzorniki so bili
zadovoljni, da so zvedeli ob nadzorovanju
število zvezkov knjižnice. Kakšna pa je
knjižnica in kako se uporablja, za to niso
imeli nikdar časa. Ali je potem čudno, da
je še učitelj izgubil veselje do šolske knjiž-
nice, ki mu je postala zaradi takih razmer
tako važna institucija — pravzaprav na-
loga? In koliko je šol pri nas, kjer so de-
lovale šolske knjižnice? O tem bi vedeli
mnogo povedati pisatelji in založniki knji-
žic za mladino.

Za mladino je bilo vse dobro, in boljši
pisatelji se sploh niso pečali s to vrsto le-
poslovja. Le par častnih izjem se je poja-
vilo v novejšem času. In uprav mladina bi
trebala najboljših moči na tem polju. Pi-
sati za mladino naj bi bila pisatelju važna
naloga, ne pa deveta brigada.

Sedaj stavimo temelje sami svoji na-
rodni šoli, ki naj bo trdna podlaga vsemu
našemu nadaljnjemu razvoju. Ne pozabimo
pri tem naših šolskih knjižnic! Preustro-
jimo jih tako, da bodo rodile našemu na-
rodu tisti sad, ki ga lahko rodev. V ta na-
men priobčujem nekoliko nasvetov, na ka-
tere me je opozoril neki tovariš.

1) Osnuje naj se sorazmerno iz obeh
učiteljskih organizacij stalen odbor za
mladinsko književnost. Ta odbor ima na-
logo, da pregleda vsako delo, ki je name-
njeno, da izide kot posebna knjižica za
mladino, v rokopisu.

2) Morda bi bilo najbolje, da obdržimo
tri stopnje: nižjo, srednjo in višnjo stop-
njo. Odbor bi rokopiše odobril in obenem
določil primerno stopnjo.

3) Vsaka šola dobi brezplačno toliko
izvodov, kolikor ima razredov. Poudar-
jan besedo brezplačno, ker s tem odpade
tisto prerekanje pri krajnih šolskih svetih.

4) Obe organizaciji naj skupno izpo-
slujeta na vladi, da krije tiskarske in dru-
ge stroške iz posebnega fonda, ki se ga
v ta namen ustanovi po državi.